

Juho Eronen

Procountorin, Netvisorin ja Fivaldin hyödyntäminen tilintarkastuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Syyskuu 2022

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Juho Eronen
Otsikko:	Procountorin, Netvisorin ja Fivaldin hyödyntäminen tilintarkastuksessa
Sivumäärä:	34 sivua
Aika:	Marraskuu 2022
Tutkinto:	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma:	Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja(t):	Lehtori Merja Lindholm

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä raportteja sekä muuta tilintarkastajalle hyödyllistä tietoa Procountorista, Netvisorista ja Fivaldista saadaan sekä sitä, kuinka näitä voidaan hyödyntää tilintarkastuksessa. Työn teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin tilintarkastusta ja sähköisiä järjestelmiä. Idean työn toteuttamisesta sain työskennellessäni suomalaisessa tilintarkastusyhteisössä Tiliextra Oy:ssä harjoittelijana. Opinnäytetyö muodosti kohtuullisen kuvan tilintarkastuksesta sekä näistä järjestelmistä saatavista tiedoista ja siitä, kuinka niitä voidaan hyödyntää tilintarkastuksessa.

Teoreettisessa viitekehyksessä käytettiin lähteinä lainsäädäntöä ja standardeja. Pääasiallisina lähteinä oli kirjanpitolain ja tilintarkastuslain säännökset sekä kirjanpitolautakunnan ohjeistukset. Muut lähteet koostuivat tilintarkastukseen liittyvästä ammattikirjallisuudesta sekä käsiteltävistä järjestelmistä.

Tilintarkastus on asiantuntijatehtävä, jossa tilintarkastajan kokemus ja asiantuntijuus ovat tärkeä osa työntekoa. Tilintarkastus seuraa vahvasti lakeja ja asetuksia, mutta jotkin asiat voivat olla tulkinnan ja hyvän harkinnan varaisia. Tilintarkastuksen pääasiallisena tavoitteena on varmistua, että yhtiön tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön tilasta ja sen toiminnasta.

Koko ajan nopeammin sähköistyvässä maailmassa yhtiöt ovat muuttaneet taloushallintoaan sähköiseksi. Sähköinen taloushallinto tarjoaa tilintarkastajan työhön etuja, joita ei fyysisessä tilintarkastuksessa ollut. Seuraava askel sähköistyvässä taloushallinnossa voisi olla tilintarkastajan näkökulman esille tuonti järjestelmien suunnittelussa.

Avainsanat: Tilintarkastus, kirjanpito

Abstract

Author(s):	Juho Eronen
Title:	The use of Proccountor, Netvisor and Fivaldi in Auditing
Number of Pages:	34 pages
Date:	November 2022
Degree:	Bachelor of Business Administration
Degree Programme:	Economics and Business Administration
Specialisation option:	Accounting and Finance
Instructor(s):	Merja Lindholm, Part-time Lecturer

The purpose of this thesis was to find out what kind of reports and different information do Proccountor, Netvisor and Fivaldi offer to auditor. The conceptual framework of the thesis examined auditing and software for financial management. The idea for the thesis came from working as an intern in Tiliextra Oy. As a whole the thesis formed a moderate clarification of auditing and these systems and how they can be used in auditing

The sources used in the conceptual framework consisted of legislation and standards. The main sources were Finnish accounting law, Finnish auditing law and guides from Finnish accounting board. Other sources consisted of professional literature and from the systems in question.

Auditing is a specialist job where the auditors experience and expertise have an important role. Auditing is heavily reliant on laws and standards, but some points may be left on auditors' own interpretation and consideration. The main goal of auditing is to make sure that a company's financial statements provide correct and sufficient picture of the company's current state and activities.

While the world is moving into virtual environments the companies and auditors are following. Virtual systems offer some relief in auditors work that physicals auditing didn't have. Perhaps the next step in designing the software for financial management could be in taking auditor's view into consideration.

Keywords: Auditing, Accounting

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tilintarkastus	3
2.1	Tilintarkastus lyhyesti	3
2.1.1	Tilintarkastusvelvollisuus	4
2.1.2	Tilintarkastajana toimiminen	5
2.1.3	Tilintarkastusolennaisuus	6
2.2	Kirjanpidon tarkastaminen	6
2.3	Tuloslaskelman tarkastaminen	7
2.4	Taseen tarkastaminen	7
2.5	Tilinpäätöksen ja liitetietojen tarkastaminen	9
2.6	Hallinnon tarkastaminen	10
2.7	Tilintarkastuksen raportointi	11
3	Taloushallinnon sähköiset järjestelmät	12
4	Procountorista, Netvisorista ja Fivaldistä saatavat raportit ja muu tieto	14
4.1	Raportit ja muu saatava tieto järjestelmistä	14
4.2	Tiedon saamisen vertailu	15
5	Raporttien ja muun tiedon hyödyntämien tilintarkastuksessa	17
5.1	Hallinnon tarkastaminen	17
5.2	Tuloslaskelman erien tarkastaminen	17
5.3	Tase-erien tarkastaminen	21
5.4	Muiden kohteiden tarkastaminen	24
5.5	Asunto-osakeyhtiön tarkastaminen	25
6	Haastattelu taloushallinnon järjestelmistä tilintarkastuksessa	26
7	Yhteenveto ja pohdinta	29
	Lähteet	33

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia Procountorista, Netvisorista ja Fivaldista saatavien raporttien ja muun tiedon hyödyntämistä tilintarkastuksen tukena. Tavoitteena on selvittää kattavasti, mitä olennaisia raportteja ja tietoja järjestelmät tarjoavat tilintarkastuksen tueksi. Tavoitteena on selvittää, mitä raportteja vaaditaan tarkastuksen eri osa-alueiden toteuttamiseen, mitkä ovat hyödyllisiä ja miten niistä saatavaa informaatiota hyödynnetään parhaiten. Tavoitteena on myös tarjota yleiskatsaus näihin järjestelmiin.

Ajatuksen työn toteuttamiselle sain työskennellessä harjoittelijana tilintarkastusyhteisölle, Tiliextra Oy:lle. Tiliextra Oy on vuonna 1977 perustettu kotimainen tilintarkastusyhteisö. Sen tarjoamia palveluja ovat tilintarkastus, lausunnot ja todistamiset. Yritys tarjoaa myös konsultointia taloushallinnossa, verotuksessa ja yhtiöoikeudessa. Yhtiössä toimii noin kaksikymmentä työntekijää, joista kymmenen on auktorisoituja tilintarkastajia. Vuonna 2020 sillä oli 1,52 miljoonan euron liikevaihto tuloksen ollessa 154 tuhatta euroa. Pääpaino yhtiön liiketoiminnassa on tilintarkastuksessa ja suurin osa asiakkaista on PMA-säännöstöä soveltavat yhtiöt sekä asunto-osakeyhtiöt. Myöhemmin olen siirtynyt työskentelemään tilintarkastuksen tehtävissä toiseen yhteisöön. (Tiliextra 2022).

Keväällä 2022 suoritin viiden kuukauden työharjoittelun Tiliextra Oy tilintarkastusyhteisössä. Tilintarkastajan ura alkaa useasti harjoittelujaksosta. Harjoittelun jälkeen voinkin suositella tilintarkastusuraansa ammattilaisia suorittamaan työharjoittelujakson pienessä yhteisössä. Pienessä yhteisössä asiakkaina on pienempiä yhtiöitä, kun taas isommissa tilintarkastusyhteisöissä asiakkaina on pörsseyhtiöitä ja muita suuria yhtiöitä. Pienten yhtiöiden tarkastus antaa mahdollisuuden nähdä aiemmin tilintarkastuksen kokonaisuutena. Kun big 4 yhtiöissä harjoittelijat tarkastavat massiivisista yhtiöistä usein vain yksittäisiä, ja usein yksinkertaisia asioita, pääsee pienessä yhteisössä tarkastamaan yhtiöitä laajemmin. Mitä

aiemmin tilintarkastaja pääsee oppimaan kokonaiskuvan muodostamista yhtiöistä, sitä nopeammin hänen ammatillinen kokemuksensa kasvaa ja tilintarkastuksessa vaadittava ammatillinen kriittisyys pääsee kehittymään.

Koska tilintarkastus seuraa tarkasti ajantasaisia lakeja ja asetuksia, rajoitan työni pien- ja mikroyrityssäännöstöä (PMA) noudattavien osakeyhtiöiden sekä asunto-osakeyhtiöiden tilintarkastukseen, sillä näiden yhtiöiden tarkastamisesta sain kokemusta suorittaessani työharjoittelun Tiliextra Oy:ssä. Valitsin työhöni tarkempaan tarkasteluun kolme suosittua ja yleisessä käytössä olevaa taloushallinnon järjestelmää, jotka olivat: Procountor, Netvisor ja Fivaldi. Rajoitan työstä myös pois järjestelmien tarjoamaa materiaalia, joka ei ole olennaista tilintarkastuksen osalta. Tällaisia materiaaleja ovat muun muassa järjestelmien tuottamat johdon raportit. Nämä ovat tarkoitettu yrityksille itselleen toiminnan seurantaan eivätkä siksi ole olennaisia tilintarkastuksessa.

Työ toteutetaan kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Valitsin laadullisen tutkimuksen, koska määrällisen tutkimuksen mukaisten mittausten ja datan kerääminen järjestelmistä johtopäätösten tekemiseksi on hankalaa. Laadullisella tutkimuksella pääsen paremmin tämän opinnäytetyön tavoitteisiin. Laadullinen tutkimus tarkoittaa mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita, kun taas määrällinen tutkimus perustuu lukuihin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä määrällisen tutkimuksen mukaisiin yleistyksiin. (Kananen 2014).

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Mitä raportteja ja muuta tietoa Procountorista, Netvisorista ja Fivaldistä saadaan?
2. Miten näitä raportteja ja tietoja voidaan hyödyntää tilintarkastuksessa?
3. Miten järjestelmiä voisi kehittää tilintarkastuksen näkökulmasta?

2 Tilintarkastus

Yritystoiminta organisoidaan usein siten, että yrityksen omistajat tai osa omistajista ei itse osallistu yrityksen päivittäiseen toimintaan. Varsinkin suurissa pörssi-yhtiöissä omistus ja johto ovat tyypillisesti erillään. Yhtiön omistajat tarvitsevat luotettavaa tietoa yrityksensä taloudesta ja hallinnosta, mutta toiminnan valvontaan ja tarkastamiseen heillä ei usein ole käytännön mahdollisuutta eikä ehkä ammattitaitoaakaan. Yksityiskohtaisen informaation saamiseen voi joskus olla laillisia esteitäkin. Valvonta- ja tarkastusongelman omistajat ratkaisevat delegoimalla tarkastustyön ulkopuolisille asiantuntijoille, tilintarkastajille (Korkeamäki 2017).

Myös pienemmissä yrityksissä, joissa omistajat johtavat itse yritystään, tarvitaan tilintarkastajaa lisäämään yritysten ulkoista luotettavuutta. Tällöin tilintarkastajan työssä korostuu neuvoa-antava rooli, ja tilintarkastaja toimii johdon keskustelukumppanina. Tilintarkastaja ei kuitenkaan kuulu yrityksen johtoelimiin, eikä hän voi ottaa osaa johdolle kuuluvaan päätöksentekoon. Tilintarkastus on aina luonteeltaan toteavaa, ei toimintaa ohjailevaa tai määräävää. (Korkeamäki 2017.)

2.1 Tilintarkastus lyhyesti

Tilintarkastus lyhyesti on prosessi, jossa tilintarkastaja käy läpi yrityksen talouden ja hallinnon, jonka jälkeen hän ilmaisee käsityksensä tilinpäätöksestä ja mahdollisesti muusta olennaisesta yhtiön julkisesta informaatiosta, kuten toimintakertomuksesta, tilintarkastuskertomuksessa. Työssään tilintarkastajan tulee noudattaa ammatillisesti hyväksyttäviä menetelmiä ja käytäntöjä sekä eettisiä periaatteita. Koska tilintarkastus on asiantuntijatehtävä, ei tarkastuksen suorittamisen kaikkia tehtäviä pysty ennakoimaan tai ohjeistamaan. Samojen asioiden tarkastaminen voi vaihdella hyvinkin paljon riippuen tarkastuksen kohteesta. Tilintarkastajan tulee ammatillista harkintaa noudattaen varmistua riittävällä varmuudella tilinpäätöksen luotettavuudesta. (Lydman, Prepula, Riistama, Sandell, Silvo 2019.)

Tilintarkastuslain kolmannen luvun mukaan tilintarkastuksen kohteena on kirjanpito, tilinpäätös sekä hallinto. Laki ei kuitenkaan määrittele tilintarkastajan tehtäviä yksityiskohtaisesti. Työssään tilintarkastajan kuitenkin tulee perehtyä yhtiön materiaaleihin muodostaakseen riittävän kuvan yhtiön tilanteesta lausunnon antamiseksi yhtiön tilinpäätöksestä. Tämän lisäksi hallinnon tarkastuksen ohella tilintarkastajan tulee varmistua, että yhtiön vastuuhenkilöt ovat toimineet tehtävässään, niin kuin lait ja yhtiöjärjestys edellyttää. Kirjanpitolain kolmannen luvun mukaan tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman ja liitetiedot. Kirjanpitolain mukainen tilinpäätös on aina kokonaan tarkastuksen kohteena. Lisäksi asunto-osakeyhtiöt joutuvat lain mukaan laatimaan toimintakertomuksen, joka on myös tarkastuksen kohteena (Asunto-osakeyhtiölaki 1599/2009).

2.1.1 Tilintarkastusvelvollisuus

Tilintarkastus ei ole pakollista kaikille yhtiöille, mutta Suomen laki edellyttää tilintarkastuksen suorittamista tietyn kokoluokan ylittävillä yhtiöillä. Tilintarkastus on suoritettava, jos vähintään kaksi seuraavasta kolmesta ehdosta täyttyy: taseen loppusumma ylittää 100.000 euroa, liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200.000 euroa tai yhtiön palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä. Yhtiö jolle tilintarkastus ei ole lain edellyttämää voi myös toimittaa tilintarkastuksen sen niin halutessaan. Monet yritykset, joille tilintarkastus ei ole lain velvoittama, toimittaa tilintarkastuksen lisätäkseen ulkoista luotettavuutta. Tilintarkastuksen voidaan sanoa olevan luotettavuutta, jota tilintarkastajat myyvät yhtiöille ja yhteiskunnalle. (Tilintarkastuslaki 1141/2015.)

Tilintarkastus on yhteiskunnallisesti tarpeellinen etenkin pörssiyhtiöille, joiden osakkeilla käydään kauppaa. Koska finanssimarkkinat perustuvat luottamukseen, on tärkeää, että yhtiöiden taloutta ja hallintoa tarkastaa niistä riippumaton toimija. Tilintarkastaja myös tarkastaa, että yhtiö hoitaa lailliset velvollisuutensa oikein, kuten verojen ja palkkojen maksun. Näin voidaan varmentua, että yhtiö ei kierrä veroja ja kohtelee työntekijöitään tasapuolisesti. Myös yhtiöille lainoja antavien rahoituslaitosten ja yhteistyöhön ryhtyvien yritysten kannalta on tärkeää,

että he voivat luottaa yhtiön antaman informaation oikeellisuuteen. Kun rahoituslaitokset tai muut rahoittajat voivat luottaa yhtiön tilinpäätökseen, voivat he tehdä turvallisemmin päätöksiä yhtiön kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

2.1.2 Tilintarkastajana toimiminen

Koska tilintarkastajan antamaan lausuntoon tulee lähtökohtaisesti voida luottaa, vaaditaan tilintarkastajana toimimiseen erillisen tutkinnon suorittaminen. Suomessa laillisesti toimiakseen tilintarkastajan tulee olla suorittanut HT-, KHT- tai JHT-tilintarkastajan tutkinto. HT-tutkinto riittää yleensä pienempien yhtiöiden tarkastamisessa. Yhtiölle on valittava KHT-tarkastaja, jos vähintään kaksi seuraavista ehdoista täyttyy: taseen loppusumma ylittää 25.000.000 euroa, liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 50.000.000 euroa tai yhtiön palveluksessa on yli 300 henkilöä. JHT-tarkastajan tutkinto vaaditaan, kun tarkastetaan julkishallintoa tai julkisessa omistuksessa olevia laitoksia ja yhtiöitä. (Suomen Tilintarkastajat ry.)

Suomessa patentti- ja rekisterihallitus (PRH) vastaa tilintarkastajien valvonnasta. PRH järjestää kerran vuodessa mahdollisuuden suorittaa HT-, KHT- tai JHT-tutkinnon (PRH Tilintarkastusvalvonta). Tilintarkastuslain neljäs luku sisältää tilintarkastajaa koskevia velvoitteita. Ensimmäisen pykälän mukaan tilintarkastajan on suoritettava tehtävänsä ammattitaitoisesti ja rehellisesti. Kuudes pykälä vaatii, että tilintarkastaja on riippumaton tarkastettavasta kohteesta, esimerkiksi taloudelliset tai muut vastaavat etuudet yhtiössä ja lähipiiri yhtiön palveluksessa aiheuttavat riippuvuuden. Koska tilintarkastajilla on pääsy yhtiön luottamuksellisiin tietoihin velvoittaa heitä salassapitovelvollisuus yhtiön asioista. (Tilintarkastuslaki 1141/2015.)

Tilintarkastajalta on myös eettisistä ja riippumattomuus syistä kielletty tiettyjen palvelujen antaminen tarkastettavalle yhtiölle. Tilintarkastaja ei saa osallistua yhtiön kirjanpidon tai tilinpäätöksen laatimiseen, yhtiön johtamiseen, päätösten tekemiseen tai muuhun operatiiviseen toimintaan. Tilintarkastajalle on kuitenkin

sallittua antaa tarkastettavalle yhtiölle apua verolomakkeiden täytössä, laskennallisten verojen laskemisessa tai antaa veroneuvontaa. Erillisiä palveluita tarjottaessa tilintarkastajan tulee kuitenkin huolehtia riippumattomuudestaan ja ammattieettisistä periaatteista. (Lydman, Prepula, Riistama, Sandell, Silvo 2019.)

2.1.3 Tilintarkastusolennaisuus

Koska on mahdotonta tarkastaa yhtiöiden kaikki liiketoimet kohtuullisessa ajassa, tulee tilintarkastajan määrittellä tarkastuksen kohteelle tarkastusolennaisuus. Tilintarkastus tulee toteuttaa niin, että tilintarkastaja kohtuullisella varmuudella voi havaita olennaiset virheet. Olennaisuuden arviointi on aina tapauskohtainen ja se riippuu yhtiön koosta ja siitä, kuinka luotettavaksi kohde on yleisesti todettu. Olennaisuus voidaan määrittää johonkin euromäärään, jonka alittavan virheen ei katsota vaarantavan kokonaiskuvaa yhtiöstä. Tässäkin tulee kuitenkin noudattaa ammatillista harkintaa, sillä jos vähäpätöiset virheet ovat kaavanmukaisesti toistuvia, voi näistä yhdessä tulla olennainen virhe, joka vaarantaa tilinpäätöksen luotettavuuden. Olennaisuuden määrittämisestä ei pysty antamaan tarkkoja ohjeita ja sen määrittämisessä tulee aina käyttää hyvää ammatillista harkintaa. (Korkeamäki 2017.)

2.2 Kirjanpidon tarkastaminen

Kirjanpitolain 2. luvun 3§ mukaan kirjanpito on järjestettävä siten, että kirjauksia voidaan tarkastella aikajärjestyksessä tai asiajärjestyksessä. Päiväkirjalla yhtiön tapahtumat järjestetään aikajärjestykseen. Ja pääkirjalla tapahtumat esitetään asiajärjestyksessä kirjaustilien mukaisesti. Pää- ja päiväkirja ovat siis kirjanpidon raportteja, jotka sisältävät tilikauden kaikki tapahtumat (Kirjanpitolaki 1336/1997).

Kirjanpidon tarkastaminen luo pohjan tilinpäätöksen tarkastamiselle, sillä tilinpäätöksen tulee perustua yhtiön kirjanpitoon. Kirjanpidon tarkastamisessa tarkastetaan ensiksi, että kirjanpidon avaavat saldot perustuvat edellisen tilikauden

taseeseen. Kirjanpidon tarkastamisessa varmistutaan, että yhtiön liiketapahtumat on kirjattu ja käsitelty kirjanpidossa lakien ja ohjeiden vaatimalla tavalla.

2.3 Tuloslaskelman tarkastaminen

Tuloslaskelman tulee ilmaista, miten yhtiön tulos on syntynyt. Tuloslaskelmassa tilikauden aikana saaduista tuloista vähennetään tilikauden kulut, josta saadaan lopuksi tilikauden voitto. Liikevoitto koostuu yhtiön pääasiallisen liiketoiminnan tuotoista ja siihen kohdistuvista kuluista. Tilikauden tuloksessa huomioidaan myös rahoitustoimintoihin liittyvät tulot ja menot, tilinpäätössiirrot ja tuloverot (Kirjanpitolaki 1336/1997).

Tuloslaskelman tarkastamisessa olennaisimpia tarkastettavia asioita on, että tuloslaskelma perustuu kirjanpitoon, tuotto- ja kuluerät on merkitty oikein kirjanpitolain mukaisesti sekä tuloslaskelma on laadittu samoin periaattein kuin edellisen tilikauden tuloslaskelma, olennaisista muutoksista tulee ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tuloslaskelman tulee antaa kuva yhtiön tuloksen muodostumisesta. Tarkastuksessa tilintarkastaja perehtyy yhtiön tulokseen vaikuttaviin olennaisiin liiketapahtumiin ja varmistuu, että ne on kirjattu oikein kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. (Tomperi 2018.)

2.4 Taseen tarkastaminen

Taseen tulee ilmaista yhtiön varat, velat ja oma pääoma valittuna päivänä. Taseen varat ilmaisevat yhtiön hallussa olevan omaisuuden, kuten varaston, kaluston, sijoitusten ja pankkitilien arvon. Velat ilmaisevat yhtiön velkojen, kuten lainojen, maksamattomien laskujen ja osamaksuvelvollisuuksien yhteismäärän. Oma pääoma ilmaisee yhtiön osakepääoman, arvonkorotukset ja kertyneet voitot. Taseessa on kaksi puolta: vastaavaa ja vastattavaa. Kaksinkertaisen kirjanpidon mukaan näiden puolien loppusummien tulee olla yhtä suuret. Esi-

merkiksi lainan nosto näkyy taseissa varoissa nostettuna rahasummana ja veloissa, jolloin taseen molemmat puolet kasvaa yhtä paljon. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

Taseen tarkastamisessa tilintarkastajan tulee todeta samat asiat kuin tuloslaskelman tarkastamisessa: taseen luvut perustuvat kirjanpitoon, tase-erät on merkitty oikein kirjanpitolain edellyttämällä tavalla sekä tase on laadittu samoin perustein, kuin edellisen tilikauden tase ja olennaisista muutoksista tulee olla ilmoitettu tilinpäätöksen liitetiedoissa. Taseen tarkastuksessa tulee varmistua, että tase-erät ovat oikeellisia. Yhtiön rahavarat ovat tallella, saamiset ovat aitoja, kiinteä omaisuus ja varastot ovat olemassa ja velat ovat oikeellisia ja olemassa. Varoja ja velkoja voidaan verrata rahalaitoksista saataviin raportteihin. Irtaimisto ja varastot voidaan verrata inventaariolistoisiin tai tarpeen vaatiessa voidaan käydä suorittamassa fyysinen inventointi.

Tuloslaskelman ja taseen tarkastaminen on pääosin tositetarkastusta. Tositteen tarkoitus on todentaa kirjanpidon tapahtuma. Suomessa kirjanpitoon ei saa kirjata sellaisia tapahtumia, joita ei voida jotenkin todentaa. Tositteesta tulee ilmetä tapahtuman päivämäärä, mitä on myyty tai ostettu, kenelle on myyty tai keneltä on ostettu sekä kaupan kohteen luovutusajankohta.

Liitetietotosite on tosite, joka täydentää tilinpäätöksen tietoja. Liitetietotosite sisältää tietoja, joita ei voida kirjanpidosta suoraan todentaa. Tällaisia ovat esimerkiksi vuokratuotot ja taseen ulkopuoliset järjestelyt. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

Muistiotosite on tosite, joka on kirjanpitäjän itselaatima tosite, jolla tehdään kirjanpitoon jaksotuksia tai korjauksia. Muistiotositeella ei rahaa siis oikeasti liiku, vaan kyseessä on kirjanpidollinen toimenpide, jossa rahasummia siirretään kirjanpidon tilien välillä. Esimerkiksi tulevan tilikauden aikana maksettavat lainanhennykset siirretään muistiotositeella pitkäaikaisista pankkilainoista lyhytaikaisiin.

Tuloslaskelman ja taseen tarkastuksessa tarkastetaan myös tehdyt jaksotukset. Jaksottamisella tarkoitetaan tulojen ja menojen kirjaamista kirjanpitoon niinä ajanjaksoina, jolloin ne on tienattu tai kulutettu. Jaksottamisen avulla varmistetaan, että tuloslaskelma antaa oikean kuvan yhtiön tuloksesta. Jaksottaminen voi esimerkiksi olla: vakuutusmaksu maksetaan vuosittain puolessa välissä tilikautta, jolloin puolet vakuutusmaksusta kirjataan kuluvan kauden kirjanpitoon ja puolet jaksotetaan seuraavalle tilikaudelle. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

2.5 Tilinpäätöksen ja liitetietojen tarkastaminen

Kirjanpitolain 3. luvun 1§ mukaisesti tilinpäätöksen tulee sisältää tase, tuloslaskelma sekä liitetiedot. 2§ mukaisesti tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Suomessa tilinpäätös tulee laatia aina suoriteperusteisesti. Tilinpäätös pitää myös laatia viimeistään neljä kuukautta tilikauden päättymisen jälkeen ja tilinpäätös tulee olla päivätty ja allekirjoitettu yhtiön vastuuhenkilöiden toimesta. Liitetiedot antavat tietoja poikkeavista tapahtumista tilikaudella, ne antavat täydentäviä tietoja, jotka auttavat oikeellisen kuvan muodostamisessa yhtiöstä. Tilinpäätöstä vahvistamaan tulee myös laatia tase-erittelyt, jotka listaavat taseen tilien tapahtumat yksityiskohtaisesti. Joidenkin yhtiöiden tulee myös laatia tilinpäätöksen liitteeksi toimintakerromus, joka kuvaa yhtiön kehitystä, taloudellista tilannetta, merkittäviä riskejä, olennaisia tapahtumia tilikauden jälkeen sekä arviota tulevasta kehityksestä. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

Suoriteperusteisessa kirjanpidossa tulot ja menot jaksotetaan silloin, kun tuote tai palvelu on vastaanotettu tai luovutettu. Toisin kuin maksuperusteisessa kirjanpidossa, jossa kirjaus tehdään, kun tapahtumaan liittyvä maksu tapahtuu. Suomessa tilinpäätös tulee kirjanpitolain 3. luvun 3§ mukaan laatia suoriteperusteisesti. Ero näiden kirjanpitojen välillä näkyy tilikausien alussa ja lopussa. Kuvitellaan liiketapahtuma tilikauden viimeisellä viikolla: ostetaan tavaroita, jotka saadaan saman päivänä, mutta osto maksetaan vasta kahden viikon

päästä. Suoriteperusteisesti tämä tapahtuma kuuluu kirjata kuluvalle tilikaudelle, koska tavarat saadaan silloin. Maksuperusteisesti tapahtuma kirjattaisiin seuraavalle tilikaudelle, koska maksu tapahtuu silloin. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

Pien- ja mikroyritysten lain mukaisesti esitettävät liitetiedot ovat huomattavasti suppeammat, mitä vaaditaan isommilta yrityksiltä. Yhtiön tulee lainmukaisesti esittää liitetiedoissa tiedot tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, tilinpäätöksen poikkeuksellista eristä, tilikauden jälkeisistä olennaisista tapahtumista, pitkäaikaisista lainoista, annetuista vakuuksista, eläkevastuista ja taseen ulkopuolisista sitoumuksista sekä liiketoimista intressitahojen kanssa ja yhtiön palveluksessa olevasta henkilöstön määrästä. Kirjanpidon, tuloslaskelman, taseen ja hallinnon tarkastamisen jälkeen voidaan varmistua, että kaikki tarvittavat lailliset ja tarkastuksen aikana löydetyt poikkeukselliset asiat on ilmoitettu tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015.)

2.6 Hallinnon tarkastaminen

Hallinnon tarkastaminen ei ole täysin irrallinen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastamisesta. Esimerkiksi palkkahallintoa ja lähipiiriliiketoimien tarkastamisen yhteydessä ruvetaan muodostamaan kuvaa yhtiön hallinnosta. Hallinnon tarkastamisessa tilintarkastaja käy läpi hallinnon lakisääteiset dokumentit kuten kokousten pöytäkirjat ja rekisteriviranomaisilta saatavat tiedot yhtiöstä. Pöytäkirjoista tarkastetaan, että kaikki tehdyt päätökset on tehty lakien ja ohjeiden mukaisesti ja yhtiöjärjestyksestä noudattaen, ja että pöytäkirjat on allekirjoitettu lain ja yhtiöjärjestyksen vaatimuksin. Tilintarkastaja myös tarkastaa, että kokouksissa tehdyt päätökset on toimeenpanttu. Viranomaisilmoituksista voidaan todeta, onko yhtiö hoitanut velvoitteensa viranomaisille tehtävistä ilmoituksista, esimerkiksi hallituksen kokoonpanosta tai osakepääoman menettämisestä. (Tomperi 2018.)

Osana hallinnon tarkastamista on myös sisäisten kontrollien tarkastus. Sisäiset kontrollit ovat toimenpiteitä, joilla yhtiö koittaa estää sisäisiä väärinkäytöksiä tapahtumasta. Kontrolli voi esimerkiksi olla tuplavarmistukset ja kuittaukset tai pääsyn esto tiettyihin toimenpiteisiin. Esimerkki tuplavarmistuksesta on, että maksettavat laskut pitää vahvistaa kaksi eri ihmistä ennen kuin ne menevät eteenpäin. Tai pääsyn rajoitus voi olla sellainen, että vain johtoryhmän jäsenillä on oikeudet hyväksyä jonkun rahallisen määrän ylittävät laskut.

2.7 Tilintarkastuksen raportointi

Tilintarkastuksen suorittamisen jälkeen tilintarkastaja antaa yhtiön tilinpäätökselle tilinpäätösmerkinnän, joka varmentaa, että tilintarkastus on suoritettu kyseiselle tilinpäätökselle ja tilintarkastuskertomus on annettu. Tilintarkastaja antaa havaintonsa tarkastettavan kohteen yhtiökokoukselle tilintarkastuskertomuksella. Yleisimmin tilintarkastus toteutetaan kohtuullisella varmuudella, jonka takia kertomukset päättyy sanoihin ”Lausuntona esitän, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset”. Kohtuullisella varmuudella tarkoitetaan korkeaa varmuustasoa, mutta ei täydellistä varmuutta. Tilintarkastuskertomus on virallinen raportoinnin muoto, joka saattaa sisältää huomautuksen tai varauman, jos yhtiön tilanne niin vaatii. Huomautus tai varauma voi sisältyä kertomukseen, jos yhtiössä havaitaan pieniä mutta ei laajalle ulottuvia virheellisyyksiä tai väärinkäytöksiä. Tilintarkastaja voi myös antaa tilinpäätöksestä kielteisen lausunnon tai jättää lausunnon antamatta, jos tilintarkastuksessa havaitaan riittävästi olennaisia virheitä. (Tomperi 2018.)

Tilintarkastaja voi raportoida yhtiön hallinnolle myös tilintarkastuspöytäkirjalla ja tilintarkastusmuistiolla. Tilintarkastuspöytäkirjalla annetaan huomautuksia sellaisista virheistä, jotka eivät vaaranna tilinpäätöksen antamaa kuvaa yrityksestä. Tilintarkastusmuistio on vielä astetta kevyempi raportoinnin muoto ja sisältää usein tilintarkastajan lisäpyyntöjä jollekin aineistolle tai kehittämistarpeita yhtiölle ja mahdollisia suosituksia. (Tomperi 2018.)

3 Taloushallinnon sähköiset järjestelmät

Sähköistyvässä maailmassa myös yritysten taloushallinto siirtyy koko ajan enemmän kohti sähköistä ympäristöä. Sähköinen kirjanpito ja taloushallinto helpottaa yhtiötä itseään, mutta myös tilintarkastajan työtä. Taloushallinnon sovelluksia on paljon erilaisia ja suurin osa niistä tarjoaa pitkälti samat asiat, mutta eroja niistä löytyy niin isoja kuin pieniäkin. Esimerkiksi Fivaldi on alun perin suunniteltu asunto-osakeyhtiöiden käyttöön ja siksi sieltä löytyy oma osuutensa kiinteistönhallinnalle. Yleisimmät järjestelmät sisältävät kuitenkin pitkälti samat asiat: automatisoidut tiliöinnit, jonkinlaisen arkiston ja verkkolaskutuksen. Tilintarkastajan näkökulmasta olennaisinta on sähköinen arkisto ja miten se on integroitu järjestelmään. Sovelluksista saatavat samanlaiset raportit myös saattavat esittää informaatiota eri tavoin ja siitä voi joissain tilanteissa olla hyötyä tilintarkastuksen kannalta, tästä enemmän jäljempänä.

Perinteinen kirjanpito vaatii kirjanpitäjältä paljon fyysistä työtä laskujen ja tositteiden kirjaamisessa. Nykyaikaiset taloushallinnon järjestelmät tekevät kirjanpidosta tehokkaamman ja helpommin läpikäytävän. Tilintarkastajan näkökulmasta sähköinen materiaali keventää työkuormaa. Paperisten arkistojen läpikäynnin sijasta tarkastettavat tositteet löytyvät usein jonkinlaisella hakutoiminolla sähköisestä arkistosta. Kaikki järjestelmät ovat erilaisia mutta hyvin pitkälti tarjoavat kuitenkin samat asiat ainakin tilintarkastajan näkökulmasta. Järjestelmistä löytyy valikko kirjanpidolle, josta löytyy tuloslaskelma, tase ja pääkirjanpito. Jonkinlainen valikko palkkojen läpikäymiseen. Loput olennaisista raporteista ja ilmoituksista löytyvät järjestelmäkohtaisesti joko omasta interaktiivisesta valikostaan, tai mahdollisesti järjestelmän sisäisestä arkistosta yhdessä.

Isoin etu tositteiden tarkastamisessa, jonka sähköiset järjestelmät tarjoavat on tositteiden löytäminen. Perinteisesti tilintarkastaja on pääkirjanpidosta etsinyt tarkastettavat tositteet, jonka jälkeen hän etsii fyysiset tositteet yhtiön arkistoista. Ainakin yleisimmät taloushallinnon järjestelmät tarjoavat mahdollisuuden liittää kirjausten yhteen tositteen kuvana tai liitteenä. Näin tositteen löytää välittömästi eikä sitä tarvitse etsiä muualta.

Sähköisistä järjestelmistä saadaan erilaisia raportteja niin yrityksen johdolle, kuin myös julkiseksi tarkoitettuja ulkoisia raportteja. Näitä ovat mm. tase, tuloslaskelma, pääkirja ja päiväkirja. Nämä ovat keskeisiä raportteja tilintarkastuksen kannalta. Eri järjestelmien samat raportit saattavat sisältää eroja siinä, miten järjestelmä esittää saman tiedon, esimerkiksi joidenkin järjestelmien pääkirja esittää tilikauden alkavien ja päättävien saldojen lisäksi myös kuukausien päättävät saldot, josta on apua etenkin rahojen ja pankkisaamisten tarkastamisessa.

Riski sähköisissä järjestelmissä on selkeästi väärentämisen helpottuminen. Tosite pystytään kirjaamaan uudestaan järjestelmään eikä mahdollisesti alkupeleistä tositetta tarvita. Tällöin tositteiden päivämäärän pystyy vaihtamaan ja tämä vaikeuttaa katkon todentamista tilintarkastuksessa. Tulojen tai menojen väärentäminen ei kuitenkaan helpotu, koska pankkien tiliotteet eivät valehtele.

4 Procountorista, Netvisorista ja Fivaldistä saatavat raportit ja muu tieto

Procountor, Netvisor ja Fivaldi tarjoavat useita erilaisia raportteja ja tietoa, jotka ovat hyödyllisiä yhtiölle itselleen, mutta myös raportteja ja tietoa, joita tilintarkastaja voi hyödyntää työssään. Sovellusten käyttöliittymät ovat hyvinkin erinäköiset, mutta pääosin tarjoavat saman sisällön. Sama sisältö saatetaan esittää hie- man eri tavoin, joka voi vaikuttaa tilintarkastusprosessiin. Tässä luvussa käyn läpi minkälaisia raportteja ja muuta olennaista sisältöä eri järjestelmät tarjoavat. Käyn järjestelmien tarjontaa läpi siinä järjestyksessä kuin ne itse niitä loogisesti tarjoavat käyttöliittymässään. Tutkin järjestelmiä tilintarkastajan käyttäjäoikeuk- silla, joten voi olla mahdollista, että listauksista jää puuttumaan joitain yhtiön tai kirjanpitäjän valikoita, tietoja tai vaihtoehtoja. Tämä on siksi, koska yhtiöt eivät halua antaa tilintarkastajalle täysiä käyttöoikeuksia järjestelmiin, eikä niin ole tarpeellistakaan, ettei tilintarkastaja puutu tai pääse vahingossakaan sotkemaan yhtiön operatiivisia asioita. Monesti tilintarkastajan käyttäjäoikeus tarkoittaa sitä, että näillä tunnuksilla on täysi oikeus katsoa mutta ei muokata järjestelmässä olevia tietoja. Kuitenkin tilintarkastajan ja tämän työn näkökulmasta katsoen olennaiset asiat tulevat esille.

4.1 Raportit ja muu saatava tieto järjestelmistä

Kaikki nämä järjestelmät tarjoavat tilintarkastajalle lähtökohtaisesti samoja ra- portteja ja tietoja. Järjestelmissä on kuitenkin eroja käytettävyyden kannalta, jota käsittelem seuraavassa kappaleessa. Järjestelmät näyttävät erilaisilta vain ulkoasultaan, mutta sisältö löytyy hyvinkin samoilla nimikkeillä. Koska kyseessä on taloushallinnon järjestelmät, löytyy näistä lähinnä kirjanpitoon ja talouteen liit- tyviä raportteja ja esimerkiksi hallinnon tarkastamiseen liittyvät dokumentit voi tarkastettava yhtiö toimittaa erikseen tai järjestelmän sisällä olevassa arkis- tossa.

Järjestelmistä löytyy tilintarkastajalle kirjanpidon raportit, joko taloushallinnon- tai kirjanpitovalikoista. Kirjanpidon raportteja on siis pääkirjanpito pää- tai päiväkirjana, tuloslaskelma, tase ja tase-erittelyt. Kaikki nämä järjestelmät mahdollistavat myös yksittäisten tositteiden hakemisen tositenumerolla, mutta myös selaamalla kirjanpitoa järjestelmässä pystyy kirjanpitotilin sisältä hakemaan yksittäisiä tositteita.

Palkkojen raportit löytyvät järjestelmistä omasta valikostaan. Täältä tilintarkastaja voi hakea palkkalaskelmat, palkkaerittelyt ja sivukulujen tiedot. Järjestelmät tarjoavat myös mahdollisuuden päästä kirjanpidosta selaamalla palkkakirjauksia niitä koskeviin palkkalaskelmiin.

Erikseen tai yhdessä kirjanpidon raporttien kanssa löytyy kirjanpitoon perustuvat ALV-laskelmat ja palkkoihin perustuvat työnantajasuoritusten laskelmat. Laskelmat, listaukset ja muut tositteet, jotka eivät välttämättä perustu kirjanpitoon löytyvät usein arkistosta tai dokumentit kansioista. Tiliotteet, pankkien vahvistukset, sopimukset ja pöytäkirjat ovat usein myös arkistossa.

Eroten muista järjestelmistä Fivaldi tarjoaa myös oman välilehtensä kiinteistönhallintaan. Täältä tilintarkastaja saa tarkastettavaksi lainaosuuslaskelmat, korjaussuunnitelmat ja muut taloyhtiöille keskeiset dokumentit. Juuri tämä mahdollisuus erottaa Fivaldin kilpailijoistaan ja on nostanut sen yleiseen käyttöön asunto-osaakeyhtiöissä.

4.2 Tiedon saamisen vertailu

Kun vertailen järjestelmiä, yhdeksi huomioksi nousee, se kuinka helposti eri tiedot ovat haettavissa näistä järjestelmistä. Procountor tarjoaa tulosteet suhteellisen helposti. Esimerkiksi jos haluta ajaa järjestelmästä kirjanpidon raportteja, valitset kirjanpidosta kirjanpitoraportit, valitset raportin, päivämäärät ja raportin pituuden. Hyvin samalla tavalla on raportit haettavissa myös Fivaldista. Netvisorissakin raportit haetaan samoilla parametreillä, mutta jostain syystä raportin

ajamisen yhteydessä joutuu Netvisorissa klikkaamaan pari kertaa useammin kuin Procountorissa ja Fivaldissa. Kun mietitään käyttäjäystävällisyyttä, niin Procountor ja Fivaldi ovat selkeästi helppokäyttöisemmät ainakin uudelle käyttäjälle. Netvisorkaan ei ole vaikea käyttää, mutta aluksi vaatii hiukan enemmän perehtymistä.

Tiedon saamisen helppoudella on väliä etenkin, kun tarkastetaan todella pieniä yhtiöitä. Pienen asunto-osakeyhtiön kirjanpito saattaa sisältää vain muutaman kymmentä tositetta. Tällöin tarkastus saattaa olla nopeampaa suorittaa fyysisesti kuin järjestelmässä, joka on vaikeakäyttöinen.

5 Raporttien ja muun tiedon hyödyntämien tilintarkastuksessa

Edellisessä luvussa käsittelin, mitä eri raportteja ja muuta tietoa Procountorista, Netvisorista ja Fivaldistä voi löytää. Tässä luvussa käyn läpi, miten näitä voi hyödyntää tilintarkastusprosessissa. Käsittelen eri tarkastuskohteita erikseen ja selvennän miten aiemmassa luvussa saatuja raportteja ja tietoja voidaan hyödyntää näiden kohteiden tarkastuksessa. Selkeyden vuoksi viitataan Procountoriin, Netvisoriiin ja Fivaldiin yhdessä ”järjestelminä”.

5.1 Hallinnon tarkastaminen

Hallinnon tarkastamisen toimenpiteitä on hyvä suorittaa tilintarkastuksen alkuvaiheessa, jolloin ruvetaan luomaan näkemystä yhtiöstä. Hallinnon tarkastuksessa varmennetaan, että yhtiö on hoitanut lailliset velvollisuutensa lakien, säädösten ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Tässä apuna käytetään rekisteriviranomaisilta saatavien raporttien lisäksi yhtiön pöytäkirjoja ja sopimuksia. Se miten sähköisiä järjestelmiä pystytään hyödyntämään, vaihtelee suuresti yhtiöiden välillä. Monet mikroyritykset eivät välttämättä pidä lain vaatimien tilinpäätöskousten lisäksi muita kokouksia, joiden pöytäkirjoista voitaisiin nähdä tehtyjä päätöksiä, vaan isommatkin operatiiviset päätökset tehdään päivittäisen liiketoiminnan yhteydessä. Kuitenkin jos kokouksia on pidetty, näiden pöytäkirjat löytyvät usein järjestelmien arkistosta. Myös sopimusten kopiot löytyvät täältä. Procountorissa haku- valikon dokumenteista ja Netvisorissa ja Fivaldissa arkistosta. Erinäisten sopimusten osalta tarkastetaan niiden laillisuus ja toteutuminen sopimuksen mukaisesti.

5.2 Tuloslaskelman erien tarkastaminen

Liikevaihdon ja ostojen tarkastamisessa varmennetaan kirjattujen liiketapahtumien oikeellisuus ja että katko on tehty oikein. Ensiksi tilintarkastajan tulee

hankkia käsitys yhtiön toiminnasta, jotta hän voi määrittää olennaisuuden, jolla hän tarkastustoimenpiteitä suorittaa. Liikevaihdon ja ostojen tarkastuksessa yleensä tarkastus on pienemmissä yhtiöissä pääosin substanssitarkastusta, jossa varmistutaan, että myynti ja ostot on kirjattu oikean määräisenä oikeana päivänä. Tässä prosessissa järjestelmät tarjoavat suuren edun. Kaikki käsiteltävät järjestelmät tarjoavat helpon tavan tositteiden läpikäyntiin. Voit hakea järjestelmistä pääkirjan, tuloslaskelman tai taseen ja tätä kautta selata tapahtumia tiileittäin ja klikkaamalla haluttua tapahtumaa saat tositteen tarkastettavaksi.

Järjestelmät tarjoavat mahdollisuuden myös selata myyntiä ja ostoja tuotteittain ja toimittajittain. Tätä voidaan hyödyntää, jos jokin ostaja tai myyjä on herättänyt epäluottamusta tai maksukyky on vaarantunut. Myyntisaamisia tarkastettaessa tulee tarkastaa, onko saamisten joukossa sellaisia saatavia, joiden kohdalla tulisi epäillä luottotappiota. Luottotappiot tulee kirjata tilinpäätökseen, jos voidaan olettaa, että näille saamisille ei tulla saamaan suoritusta. Saamisten tarkastuksessa vahvana evidenssinä voidaan käyttää saamisen vastapuolena olevalta yhtiöltä pyydettyä vahvistusta saamisista.

Jos liikevaihto koostuu, vaikka vuokratuotoista tai muista sopimusmaksuista, tällöin on hyvä tarkistaa näiden sopimusten tiedot. Järjestelmissä sopimukset löytyvät usein arkistoista tai dokumenteista. Tällainen tilanne voi usein olla kiinteistö osakeyhtiöissä. Tällöin voidaan myös analyyttistä tarkastusta soveltaa tuottamaan kohtuullista tilintarkastusevidenssiä.

Palkkojen tarkastamisessa huomioidaan, että palkat maksetaan sopimusten mukaisesti ja että työnantaja huolehtii palkkoihin liittyvistä työnantajavelvoitteistaan oikein. Järjestelmät helpottavat palkkojen tarkastamista, koska palkkakirjaukset luovat automaattisesti palkkakortit. Näitä kirjauksia ja palkkalaskelmia vertaamalla työnantajan ilmoituksiin tulorekisteriin ja tiliotteisiin, voidaan todeta, onko palkat maksettu ja ilmoitettu oikein. Palkanlaskennassa tulee myös seurata työntekijöiden vuosilomien määrää. Järjestelmissä löytyy palkka osioista tähän tarkastukseen helposti kaikki tarvittavat. Palkkalistat, laskelmat ja lomapäi-

vien seurannan työkalut. Kirjanpidon raportit löytyvät taloushallinnon tai kirjanpidon valikoista, joihin näitä palkkalaskelmia verrataan. Yhtiö voi hakea tulorekisteristä raportin 600 Maksajan palkkatietojen yhteenvedon, joka on vuosi-ilmoitus maksetuista palkoista.

Tuloslaskelman rahoituserien tarkastamisessa hyödynnetään arkistoista löytyviä sopimuksia ja sijoitustodistuksia, joilla todennetaan saatujen ja maksettujen rahoituserien oikeellisuus. Rahoituserien koostuessa vain lainojen koroista on niiden aitous helppoa tarkastaa pankin vahvistuksista. Joskus kuitenkin rahoituserät koostuvat monimutkaisistakin rahoitus instrumenteista, ja tällöin lisätarkastustoimenpiteet näille ovat tarpeen.

Liiketoiminnan muita kuluja tarkastetaan tapauskohtaisesti, olennaisuutta myönteäillen. Yleisesti tämäkin on liiketapahtumien substanssitarkastusta. Ja harkintaa käyttäen tarkastetaan, onko tapahtumat merkattu oikealle tuloslaskelman tilille. Liiketoiminnan muut kulut saattavat vaihdella paljonkin yhtiökohtaisesti. Olennaista tilintarkastuksen kannalta onkin varmentaa, että yhtiön liiketoimintaan kuuluvia eriä ei ole eksynyt muihin kuluihin, jolloin voitaisiin manipuloida liikevoittoa.

Poistojen ja tuloverojen oikeellisuus voidaan tarkastaa muistiotositteista, joilla nämä kirjaukset tehdään. Näihin tositteisiin tulisi liittää asianmukaiset laskelmat liitteeksi perustelemaan kirjausta. Poistot tulee kirjata poistosuunnitelman mukaisesti lakeja noudattaen. Ja verojaksotuksesta tulee tarjota asianmukainen verojaksotuslaskelma. Järjestelmistä nämä voivat löytyä kirjausten liitteinä tai mahdollisesti arkistosta.

Näen analyttisen tarkastuksen helpotuksen suurimpana etuna, jonka järjestelmät tarjoavat tilintarkastajalle. Kaikista käsiteltävistä järjestelmistä pystyy tulostamaan kirjanpidon raportit Excel-muotoon. Excelissä pystyt muokkaamaan tätä kirjanpidon dataa niin, että voit tarkastella eri tilien kehitystä kuukausitasolla. Esimerkiksi voit käyttää pivot taulukkoa ja erilaisia kuvaajia. Analyttisiä tarkastustoimenpiteitä tulee kuitenkin myös tukea substanssitarkastuksella. PMA-

säännöstöä soveltaviin yhtiöön voidaan harvoin toteuttaa analyyttisiä toimenpiteitä ensisijaisina tarkastustoimenpiteinä. Tämä johtuu siitä, että nämä yhtiöt ovat kokoluokaltaan usein niin pieniä, että niissä ei ole kunnollisia sisäisiä kontroleja. Jos yhtiössä on kunnolliset sisäiset kontrollit ja niiden toimivuus on tarkastettu hallinnon tarkastuksen yhteydessä, voidaan analyyttisiin tarkastustoimenpiteisiin tukeutua enemmän tilintarkastuksessa. Vaikka analyyttisiin toimenpiteisiin ei voitaisikaan täysin luottaa niiden tuottamassa tilintarkastusevidenssissä, pystytään niitä kuitenkin aina hyödyntämään kokonaiskuvan muodostamisessa. Esimerkiksi myynnin kehitystä voidaan seurata kuukausitasolla. Jos analyyttisessä tarkastuksessa huomataan suuria poikkeamia edellisiin vuosiin joi-
nain kuukausina, voidaan näihin poikkeamiin kohdistaa tarkempia toimenpiteitä. Yksi esimerkki voisi olla myös palkkakuluista. Jos huomataan suuri ero jonain kuukautena, voidaan tähän porautua tarkemmin. Yleisimpiä syitä tällaisissa tapauksissa on työntekijöiden määrän muutokset. Ja tällöin tulee tarkastaa uusien työsopimusten ja purettujen työsopimusten lailliset perusteet.

Usein isommistakin PMA-säännöstöä soveltavista yhtiöistä ja isommista asunto-osakeyhtiöistäkin löytyy luotettavia ja toimivia kontroleja, joten analyyttisiä tarkastustoimenpiteitä voidaan käyttää tuottamaan olennaista evidenssiä, etenkin jos niitä vielä tuetaan vähäisellä substanssitarkastuksella. Otetaan esimerkiksi palkkakulut. Palkkakulut voidaan pitkälti pienemmissäkin yhtiöissä tarkastaa analyyttisillä menetelmillä, sillä ne harvoin muuttuvat suuresti kuukausitasolla. Jos yhtiön työntekijät ovat pysyneet samoina edellisestä vuodesta ja huomataan että palkkakulut ovat nousseet vain vähän johtuen palkankorotuksista, voidaan palkkojen oikeellisuuteen luottaa tarkastamalla palkankorotusdokumentit. On kuitenkin hyvän tilintarkastustavan mukaista suorittaa lisätarkastuksia, sillä vain yhdenlaiseen tilintarkastusevidenssiin luottaminen ei usein ole oikea ratkaisu. Palkkojen oikein maksamista tulee tarkastaa tiliotteilta, sekä palkkojen ja työnantajamaksujen oikein ilmoittaminen on hyvä tarkastaa tulorekisteriotteelta.

5.3 Tase-erien tarkastaminen

Tase-erien tarkastamisessa on varmistettava jokaisen tase-erän peruste ja arvostus sekä, että erä kuuluu tarkastettavan yhtiön varoihin ja velat on esitetty täysimääräisinä (Tomperi 2018). Pysyvien vastaavien tarkastamisessa tarkastetaan aktivointien perusteet sekä poistojen oikeellisuus. Pysyvien vastaavien tarkastamisessa järjestelmistä tarkastetaan tositteista tai arkistosta löytyvät kaupakirjat ja muistiotositteista löytyvät poistokirjaukset. Arvonnousuja tai vähennyksiä voidaan kirjata, jos näille löytyy perusteet ja arvomuutoksen voidaan olettaa olevan pysyvää. Esimerkiksi sijoitusasunnon perusparannusten kustannukset voidaan kirjata arvonnousuksi kiinteistön arvoon. Tällöin tulee tarkastaa remonttien liiketapahtumien tositteita. Arvonkorotuksissa tulee noudattaa varovaisuuden periaatetta. Arvonkorotuksen tulee ilmaista, paljonko omaisuuserästä saataisiin, jos se myytäisiin.

Arvopapereiden tarkastamisessa tarkastetaan pankkien tai sijoituslaitosten raportteja yhtiön varoista. Näitä raportteja verrataan kirjanpitoon. Nämäkin raportit löytyvät usein kirjausten liitteinä tai arkistoista. Etenkin pankkien vahvistukset ovat vahvaa evidenssiä, joten näillä usein voidaan varmistaa arvopapereiden oikeellisuus, eikä lisätarkastustoimenpiteille ole tarvetta.

Vaihto-omaisuuden tarkastamisessa järjestelmistä käytetään apuna inventaariolistoja. Netvisor ja Fivaldi tarjoavat erinäisiä varasto- ja tuoteraportteja, mutta nämä ovat tarkoitettu enemmänkin yhtiön omaan käyttöön. Tarkastettavat inventaariolistat löytyvät usein kirjausten liitteinä tai arkistoista. On kuitenkin hyvän tilintarkastustavan mukaista, että tilintarkastaja osallistuu ainakin kerran tilikaudessa yhtiön inventointiin ja varmistuu yhtiön inventoinnin luotettavuudesta. Yleisenä tarkastustoimenpiteenä inventointiin osallistuessa tehdään pistokeita. Yhtiön inventaariolistalta valitaan tuotteita ja varmistetaan, että ne löytyvät varastoista ja varastoista valitaan tuotteita ja varmistetaan, että ne löytyvät varastolistalta.

Saamisten tarkastamisessa tarkastetaan saamisten perusteiden oikeellisuus. Lainasaamisissa tarkastetaan lainasopimusten tiedot, jotka löytyvät yleensä arkistoista. Myyntisaamisten tarkastamiseen voidaan ajaa järjestelmistä myynti tai kirjanpitovalikosta avointen myyntisaamisten luettelo, jota verrataan tilinpäätöksen tietoihin. Siirtosaamisten tulee perustua asianmukaisiin jaksotuksiin, jotka voidaan tarkastaa muistiotositteista. Saamisten tarkastamiseen saadaan vahvaa evidenssiä pyytämällä vastapuolelta vahvistukset erien oikeellisuudesta.

Pankkisaamisten tarkastamiseen saa järjestelmistä ajettua pankkien tiliotteet, joita voidaan verrata tilinpäätökseen ja kirjanpitoon. Järjestelmistä pystyy myös tulostamaan kirjanpidon raportit Excel-muotoon. Excelissä taas voidaan helposti laskea kuukausien päättävät saldot. Esimerkiksi Procountorin pääkirja ei näytä kuukausien päättäviä saldoja suoraan. Kun kuukausien päättävät saldot on laskettu, nämä voidaan taas verrata pankkien tiliotteisiin ja todeta onko pankkisaamiset kirjattu oikein tilikauden aikana. Osa järjestelmistä tarjoaa jonkinlaisen pankkitiliotteiden tarkastelun ja tulostamisen mahdollisuuden. En ole täysin varma näiden luotettavuuden täydellisyydestä, joten olen itse näiden kanssa ammatillisesti skeptinen, koska en tiedä mitä kautta nämä päätyvät järjestelmään. Täydellinen evidenssi pankkitilien olemassaolosta, täydellisyydestä ja arvostuksesta onkin pankin itse tilintarkastajalle toimittama saldovahvistus ja tiliotteet.

Oman pääoman tarkastamisessa tarkastetaan muutosten perusteet. Rahastojen muutokset tulee perustua päätöksiin, jotka voidaan tarkastaa yhtiön pöytäkirjoista. Ja voittovarojen muutokset, kuten osingonjako tulee myös perustua yhtiökokouksen päätökseen. Nämä tulee yleensä tarkastettua hallinnon tarkastamisen yhteydessä. Mahdollinen negatiivinen oma pääoma tulee olla ilmoitettuna kaupparekisteriin oman pääoman menetyksenä, jos yhtiö ei ole hankkinut pääomalainoja kompensoimaan menetettyä omaa pääomaa.

Rahalaitoslainoja tarkastettaessa verrataan rahoituslaitosten raportteja tilinpäätökseen ja kirjanpitoon. Pääomalainoja verrataan taas lainasopimuksiin. Nämä sopimukset ja raportit löytyvät usein arkistoista tai viimeisten kirjausten liitteinä.

Monien pankkien tiliotteilla myös näkyy lainanlyhennysten yhteydessä lainansaldo, jos siis yhtiöllä on pankkitili samassa pankissa mistä laina on nostettu. Näin voidaan myös tiliotteilta tarkastaa lainojen oikeellisuus. Jos yhtiöllä on lainoja lähipiiriltä tai saamia lähipiiriltä tulee nämä eritellä taseella omissa erissä. PMA-säännösten mukaan näistä ei tarvitse antaa liitetietoa, kunhan liiketoimin on toteutettu normaalin kaupankäynnin ehdoin.

Ostovelkojen tarkastamiseen voidaan järjestelmistä tulostaa osto- tai kirjanpitovalikoista luettelo ostovelkoista. Tätä raporttia sitten voidaan verrata tilinpäätökseen ja kirjanpitoon. Siirtovelkojen jaksotusten oikeellisuus voidaan tarkistaa muistiotositteista. Jaksotukset saadaan tarkistettua laskemalla uudestaan tositteesta näkyvältä toimitusjaksolta tai sopimuskaudelta tarkastettavalle tilikaudelle kuuluva osuus ja seuraavalle siirtyvä osuus.

Myös tase-erien tarkastamisessa voidaan hyödyntää analyttisiä menetelmiä, niin kuin tuloslaskelmankin tarkastamisessa. Vaikka tase-erät ovatkin luonnoltaan erilaisia, kuin tuloslaskelman erät, tarkastustoimenpiteet voivat kuitenkin olla samanlaisia. Tase-erien tarkastamisessa kuitenkin analyttinen tarkastus tarjoaa apua vain kokonaiskuvan muodostamisessa ja harvoin on ensisijainen tilintarkastusevidenssin tuottaja.

Tilintarkastusevidenssiin luottaminen on aina tilintarkastajan arvioitava itse. Eri-laiset tarkastustoimenpiteet tuottavat erilaista evidenssiä ja niillä voidaan saavuttaa eritasoista varmuutta tarkastettavan kohteen oikeellisuudesta. Esimerkiksi tarkastettavan yhtiön toimittama lista ostovelkoista ei sinänsä ole vahva evidenssi ostovelkojen olemassaolosta. Tarkastustoimenpiteenä voidaan pyytää vahvistus yhtiöltä, johon nämä ostovelat ovat. Tämä on usein jo vahvempaa evidenssiä. Erittäin vahvana evidenssinä voidaan pitää pankkien ja valtionviranomaisten vahvistuksia ja ilmoituksia, sillä näillä toimijoilla ei nähdä olevan insenttiä manipuloida näitä materiaaleja. Aiemmin olen maininnut, kuinka saamisten ja velkojen todentamiseen voidaan vahvana evidenssinä pyytää vastapuolilta

vahvistukset näille erille. Aina kuitenkin näihinkään vahvistuksiin ei tule luottaa täydellisinä, vaan tilintarkastajan tulee ammatillista harkintaa ja skeptisyyttä käyttäen pohtia näiden luotettavuus.

5.4 Muiden kohteiden tarkastaminen

Tilinpäätöksen tietojen tulee perustua kirjanpitoon, joka on hyvä tarkastaa tilintarkastuksen alkuvaiheissa. Tämä saadaan järjestelmistä helposti tarkastettua hakemalla pääkirja, tuloslaskelma, tase ja tilinpäätös ja vertailla näiden tietoja keskenään. Tätä varten voidaan rakentaa Exceliin työkaluja, jotka täsmäyttävät kirjanpidon raportit keskenään.

Tilinpäätöksen liitetietojen tueksi tulee myös antaa tarvittavat liitetietotositteet. Järjestelmistä Fivaldi tarjoaa kirjanpidon raporteissa mahdollisuuden tulostaa liitetietotositteet tarkastettavaksi. Liitetietotositteita on esimerkiksi laskelma henkilöstön määrästä tai laskelma pitkäaikaisista lainoista. Yleisesti kuitenkin liitetietotositteet löytyvät omana tositelajinaan kirjanpidon seasta tai ne toimitetaan erikseen tarkastukseen. Liitetiedoissa myös esitetään yhtiön vakuudet. Vakuudet ja kiinnitykset voidaan tarkastaa pankkien antamista raporteista tai viranomaisilta saatavasta rasiustodistuksesta. Tällaisia tietoja yhtiöt usein tallentavat järjestelmien arkistoihin.

Konserniyhtiön tarkastamiseen saadaan apua järjestelmistä, jos tilintarkastajalle on annettu oikeudet konserniyhtiöiden tietoihin. Konserniavustuksia, konsernilainoja tai omistussuhteita voidaan verrata konserniyhtiöiden tietoihin ja näin varmentua, että ne on ilmoitettu oikein. Konsernierät tilinpäätöksellä kuuluu myös lähipiiriliiketoimiin ja tulee olla eriteltynä omille tileilleen tilinpäätöksellä ja jos liiketoimia on toteutettu epätavallisen kaupan ehdoin tule näistä esittää liitetiedot.

5.5 Asunto-osakeyhtiön tarkastaminen

Asunto-osakeyhtiön tarkastamiseen apua tarjoaa eniten Fivaldi. Fivaldin kiinteistönhallinta valikosta voidaan hakea paljon hyödyllisiä raportteja muissa järjestelmissä nämä tiedot löytyvät usein arkistoista tai muistiotositteiden liitteinä. Lainaosuuksien oikeellisuuden todentamiseksi voidaan hakea tarkastettavaksi lainauslaskelmaraportti. Täältä löytyy myös yhtiön kunnossapito ohjelma, jota voidaan verrata toimintakertomuksessa annettuihin tietoihin. Vuokraeskontrasta saadaan tulostettua raportti ennakoista ja saatavista, jolla varmennetaan tilinpäätöksessä annetut tiedot. Vuokraeskontrasta saadaan myös vuokrankantokirja, josta voidaan tarkastaa, että vastikkeita on kerätty yhtiökokouksen päätösten mukaisesti.

Tilintarkastaja on aina laillisuuden valvojana tarkastettavassa yhtiössä. Hänet voidaan nähdä osakkeenomistajien edunvalvojana ja tämä vastuu tulee huomioida etenkin asunto-osakeyhtiöissä. Koska asunto-osakeyhtiöt tuottavat voiton tavoittelun sijasta asumista osakkeenomistajilleen, voi epäonnistuneen tilintarkastuksen seurauksena olla muutakin kuin taloudellista haittaa osakkeenomistajille. Jos asunto-osakeyhtiö ei toteuta vastuitaan, kuten huoltotoimenpiteitään, oikein ja tilintarkastaja ei tähän puutu, voi osakkeenomistajille koitua ylimääräisiä remontteja ja näin mahdollista ylimääräistä häiriötä asumiseen ja elämiseen.

6 Haastattelu taloushallinnon järjestelmistä tilintarkastuksessa

Haastattelin opinnäytetyötä varten tilintarkastajia eri kokemuksilla ja eri asemissa. Haastattelun tarkoitus oli hakea erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä opinnäytetyön aiheeseen ja mahdollisia ideoita, joihin tarttua. Tarkoituksena ei ollut tuottaa opinnäytetyölle määrällisen tutkimustyön mukaista analysoitavaa dataa vaan hakea kokeneemmilta tarkastajilta mielipiteitä aiheesta. Haastateltavat olivat kahdesta hyvin erikokoisesta tilintarkastusyhteisöstä. Haastattelin kahta KHT-tarkastajaa, yhtä HT-tarkastajaa sekä neljää associate-tilintarkastajaa.

Kysymykset olivat:

1. Helpottavatko sähköiset taloushallinnon järjestelmät mielestäsi tilintarkastusta olennaisesti? Ja miten ne mielestäsi auttavat tilintarkastajan työssä?
2. Jos otetaan pois aineiston käsittelyn nopeutuminen, miten mielestäsi sähköinen tilintarkastus eroaa fyysisen kirjanpidon tarkastuksesta? Ja antavatko järjestelmät jotain sellaista arvoa tilintarkastukseen, jota fyysisestä kirjanpidosta ei saa?
3. Mitkä ovat mielestäsi hyödyllisimpiä ominaisuuksia näissä järjestelmissä tilintarkastuksen kannalta?
4. Onko tai voisiko olla sellaisia tarkastustoimenpiteitä, joita järjestelmät voisi suorittaa tilintarkastajan puolesta? Voidaanko mielestäsi tällaiseen luottaa?
5. Jos voisit lisätä jonkun tilintarkastusta helpottavan ominaisuuden näihin järjestelmiin, mikä se olisi?

Ensimmäiseen kysymykseen vastaukset olivat hyvinkin samanlaisia. Kaikki vastasivat sähköisen materiaalin helpottavan tilintarkastajan työtä sujuvoittamalla tarkastusta ja helpottamalla materiaalin käsittelyä. Kuitenkin haastatellun KHT-tarkastajan mielestä tulee myös huomioida, että sähköinen tarkastus siirtää osan työstä tarkastettavalta tilintarkastajalle. Ennen kerättiin kirjanpidosta lista tositteista, jotka pyydettiin asiakkaalta toimitettavaksi. Nyt tositteet tilintarkastaja etsii itse. Työmäärää tämä ei kasvata tarkastajalle huomattavasti, mutta tätä harvemmin tulee ehkä ajatelleeksi. Vastauksissa myös huomioitiin analyttisen tarkastuksen helpottumista koska data tulee valmiiksi sähköisessä muodossa, jolloin analyttisten toimenpiteiden tekeminen massadatalle on helpompaa.

Toiseen kysymykseen vastaukset vaihtelivat ja vastaajat nostivat hyviä näkökulmia. Haastateltu HT-tarkastaja noteerasi, että sähköinen tarkastus ei välttämättä nopeutakaan tarkastusta. Jos tarkastettava on hyvin pieni yhden kansion yritys, voi tarkastus olla nopeampi suorittaa fyysisesti selaamalla yksi kansio. Kun taas jos sama tarkastus suoritetaan sähköisesti voi yksittäisten tositteiden klikkailu viedä enemmän aikaa. KHT-tarkastajan mielestä sähköinen tarkastus on kuitenkin lähtökohtaisesti laadukkaampaa ja helpompaa. Tositesarjojen aukottomuuden pystyy toteamaan helpommin ja sähköiset järjestelmät mahdollistavat datalähtöisen tilintarkastuksen, joka on selvästi alan kehityssuunta tulevaisuudessa. Associate-tarkastajien mielestä sähköiset järjestelmät vähentävät riskejä aineiston häviämisestä tai korruptoisesta.

Kolmanteen kysymykseen vastattiin aika samoin mielipitein. Vastaajat näkivät hyödyllisimmäksi mahdollisuuden porautua pääkirjalta, tulokselta tai taseelta tilien kautta yksittäisille tositteille. Hyödylliseksi nähtiin myös mahdollisuus arkistoida järjestelmiin tietoja kuten pöytäkirjoja ja sopimuksia. KHT-tarkastaja huomioi myös, että järjestelmistä pystyy näkemään tositteiden hyväksymisen kierroksen.

Neljänteen kysymykseen vastattiin, että käytännössä ainakin saldojen täsmäytys voitaisiin luotettavasti toteuttaa järjestelmissä. KHT-tarkastaja huomioi

myös, jotta järjestelmiin voitaisiin tällaisessa tilanteessa luottaa, tulisi tarkastustoimenpiteitä toteuttaa myös niihinkin. Tällöin kyseessä olisi kontrollien testausta järjestelmissä.

Viimeisenä kysymyksenä oli jonkin ominaisuuden lisääminen järjestelmiin. Useimmat vastaajat haluaisivat lisätä tositteiden hakemiseen lisää parametrejä, jotta rajaukset voisivat olla helpompia. KHT-tarkastaja ehdotti myös, että kaiken mahdollisen tiedon pitäisi pystyä saamaan Excel muodossa ulos järjestelmistä, kaikissa tämä ei ole vielä mahdollista. Associate-tarkastajan mielestä olisi myös hyvä, jos järjestelmissä olisi oma alusta tilintarkastajille, jonne voisi koota materiaalia yhteen tilintarkastajia varten.

7 Yhteenveto ja pohdinta

Tämän työn pohjalta voin todeta, että Procountor, Netvisor ja Fivaldi tarjoavat paljon erilaisia raportteja ja tietoja. Nämä järjestelmät on kuitenkin suunniteltu yhtiöille itselleen eikä tilintarkastajille. Järjestelmät eivät siis loppujen lopuksi tarjoa paljoakaan apua tilintarkastajalle. Järjestelmät tarjoavat yhtiön kirjanpidosta johdettavia raportteja, mutta tilintarkastus on paljon muutakin kuin kirjanpidon oikeellisuuden toteamista. Tilintarkastaja muodostaa työssään kokonaiskuvan yrityksen toiminnasta ja tekee kerätyn tilintarkastusevidenssin pohjalta johtopäätöksen yhtiön tilanteesta. Järjestelmät eivät vielä ainakaan osaa itse tarkastaa kirjanpitoa ja yhtiötä muutenkaan, vaan apu järjestelmistä on lähinnä tiettyjen toimenpiteiden helpottamista.

Suurin hyöty näissä järjestelmissä on selkeästi siinä, kuinka aineiston käsittely helpottuu. Järjestelmät tarjoavat paljon erilaista tietoa ja raportteja yrityksestä. Mutta suurin osa näistä on tarkoitettu yrityksille itselleen liiketoiminnan seurantaan. Tilintarkastaja voi näitäkin hyödyntää kokonaiskuvan muodostamisessa. Esimerkiksi tarkastusprosessin alkuvaiheessa, kun tarkastaja muodostaa käsitystä yhtiön liiketoiminnasta, voi hän tarkastella myynnin ja ostojen raportteja. Nämä eivät kuitenkaan ole asioita, mitä käytettäisiin tilintarkastusevidenssinä tai käsiteltäisiin tilintarkastuskertomuksessa, koska tilintarkastajan tehtävä ei ole avustaa yhtiön liiketoiminnassa.

Tilintarkastajan työssä tarkastustoimenpiteitä voidaan jakaa myös analyttisiin ja substanssitarkastus toimenpiteisiin. Substanssitarkastus on oikeiden asioiden läpikäyntiä ja niiden oikeellisuuden varmistamista. Analyttiset toimenpiteet ovat luvuista tehtäviä yleisen tason johtopäätöksiä ja arvioita. Analyttisiä tarkastustoimenpiteitä voidaan tehdä yleisesti alhaisen riskin kohteille, lisätoimenpiteenä substanssitarkastukselle tai tarkastuksen alussa poikkeamien ja muutosten löytämiseksi. Analyttisesti voidaan tarkastella esimerkiksi liiketoiminnan ja kulujen kehitystä. Esimerkiksi vuokratulujen kehitystä voidaan tarkastella analyttisesti kuukausitasolla ja jos huomataan, että kulut ovat muissa kuukausissa samalla tasolla paitsi jossain kuussa muuttuneet olennaisesti, voidaan tähän kohdentaa

lisätarkastustoimenpiteitä. Etenkin analyyttisessä tarkastamisessa järjestelmistä on apua tilintarkastajalle. Tilintarkastajat voivat rakentaa Excelliin erilaisia työkaluja, joihin voi järjestelmästä ajaa kirjanpidon raportteja ja siitä tarkastella tilien kehitystä analyyttisesti. Fyysisen kirjanpidon analyyttinen tarkastelu on enemmän aikaa vievää koska saldot täytyy hakea ja laskea itse manuaalisesti. Jos järjestelmästä saa pääkirjan ajettua Excel muotoon, voi tästä helposti pivot-taulukolla ja kuvaajilla hakea tilien kehityksen kuukausitasolle.

Suurin osa raporteista ja tiedoista on suunnattu yhtiöiden omaan käyttöön ja liiketoiminnan seurantaan. Tilintarkastaja voi näitä tietoja hyödyntää työssään, mutta järjestelmät voisivat myös suhteellisen helposti lisätä hyödynnettäviä tietoja tilintarkastajalle. Esimerkiksi tositteiden tarkastamiseen voisi järjestelmiin lisätä työkalun, jossa tositteet voisi suodattaa niin, että voisi hakea tositteet, joissa ei ole liitettä tai on liitteitä. Tai työkalun, jolla hakea tositteita, jotka on käsin syötetty tai korjattu. Tilintarkastuksessa tositteita tarkastetaan myös satunnaisotannalla ennalta päätetyn olennaisuuden perusteella. Tilintarkastajat valitsevat tarkastettavia tositteita itserakennettujen ohjelmien ja Excelliin tehtyjen kaavojen avulla. Hyvä tilintarkastustyökalu järjestelmiin voisi siis olla sellainen, joka annettujen ehtojen mukaisesti hakee tarkastettavan tilin sisältä tositteita ja tapahtumia satunnaisesti tarkastettavaksi.

Muilta tilintarkastajilta suoritetusta haastattelustakin voimme todeta samat johtopäätökset. Haastateltujenkin mielestä isoimmat edut näissä järjestelmissä tulee nimenomaan työn sujuvoittamisen ja nopeuttamisen kautta. On vähäisiä asioita, joissa järjestelmistä on apua tämän ulkopuolella. Järjestelmät saattavat tulevaisuudessa tarjota tilintarkastajalle enemmänkin apua, jos siihen ruvettaisiin panostamaan. Tämä kuitenkin on nyt epätodennäköistä sillä tilintarkastajat eivät ole näiden järjestelmien pääasiakasryhmä, joten tilintarkastajien tarpeita tuskin tullaan ottamaan huomioon, ainakaan lähitulevaisuudessa.

Järjestelmiin voitaisiin myös suunnitella oma työalusta tilintarkastajalle, johon voitaisiin tallentaa materiaalia tilintarkastajaa varten. Tänne tilintarkastaja voisi

myös kerätä ja tallentaa tilintarkastusevidenssiä, joka säilyisi siellä ja olisi löydettävissä myös seuraavanakin vuonna. Tällaisella alustalla ei kuitenkaan tulisi tehdä tarkastustyötä, jos sinne on mahdollisuus päästä tarkastettavan yhtiön puolesta. Koska riippumattomuuden ja objektiivisuuden kannalta tarkastettavien yhtiöiden ei tulisi nähdä tarkastustyötä itsessään, ainoastaan lopputulokset tilintarkastuskertomuksessa tai huomiot tilintarkastusmuistiossa.

Näen, että vastasin tässä työssä asettamiini tutkimuskysymyksiin ja pääsin opinnäytetyön tavoitteisiin. Uskon, että opinnäytetyöni muodosti riittävän kuvan tilintarkastuksesta, sähköisistä taloushallinnon järjestelmistä ja siitä, kuinka niitä voidaan hyödyntää tilintarkastuksessa. Yleinen mielipide onkin, että sähköiset järjestelmät ja automatisaatio helpottavat kaikenlaista työntekoa. Tämän opinnäytetyön pohjalta voinkin todeta, että tilintarkastuksen kohdalla järjestelmien tuottama helpotus ja apu ei ole niin suuria, kuin voisi aluksi kuvitella. Järjestelmät avustavat, tukevat ja sujuvoittavat tarkastustyötä etenkin isommissa tarkastuskohteissa. Sähköiset järjestelmät saattavat kuitenkin hidastaa työtä erittäin pienissä tarkastuksissa.

Tilintarkastus on yhtiöiden mukana siirtymässä koko ajan sähköisemmäksi ja toivottavasti sähköisten järjestelmien kehittäjät tulevaisuudessa ottaisivat suunnittelussa huomioon myös tilintarkastajien tarpeita. Maailma on koko ajan muuttumassa automatisoidumpaan suuntaan. Tämä ei välttämättä uhkaa tilintarkastajien työtä läheskään yhtä paljon kuin monia muita töitä. Tilintarkastus on asiantuntijatehtävä ja monet päätökset tehdään kokemuksella tuetun harkinnan pohjalta. Tekoälylle voi luovuttaa joitain rutiininomaisia tehtäviä tilintarkastusprosessista, mutta ei prosessia kokonaan. Tekoäly voisi mahdollisesti oppia tekemään kirjanpidon täsmäytyksiä ja tositteiden tarkastusta. Tekoäly voisi myös tiettyjen ohjausten kautta hakea aineistosta olennaiset materiaalit tilintarkastajalle tarkastettavaksi. Tällaista tekoälyä kokeillaan jo pienissä määrin isoimmissa yrityksissä. Tekoälyä voidaan helpoiten hyödyntää tunnistamaan poikkeukset ja poikkeamat aineistosta. Voi kuitenkin kestää vielä vuosia tai vuosikymmeniä ennen kuin tekoäly otetaan laajamittaisesti tukemaan tilintarkastusta.

Tilintarkastaja myy yhtiöille ja yhteiskunnalle luottamusta, joten jos tällaisia automatisoidun tarkastuksen järjestelmiä otetaan joskus käyttöön, kuuluu nekin tietysti tilintarkastajan asianmukaisesti tarkastaa ennen kuin niihin voidaan luottaa.

Lähteet

Asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091599>. Viitattu 11.7.2022

Eskola & Suoranta 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. uudistettu painos. Gummerrus, Jyväskylä.

Visma Fivaldi 2022. <https://www.visma.fi/visma-fivaldi/>. Viitattu 11.7.2022

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>. Viitattu 11.7.2022

Kirjanpitolautakunta 2021. Kirjanpitolautakunnan yleisohje kirjanpidon menetelmistä ja aineistoista 20.4.2021. [https://kirjanpitolautakunta.fi/documents/8208007/11087193/final+2021-04-20+KILA-menetelmäohje+\(1\).pdf/d19100d1-1b6d-e652-3be0-a22a1a157291/final+2021-04-20+KILA-menetelmäohje+\(1\).pdf?t=1619681814561](https://kirjanpitolautakunta.fi/documents/8208007/11087193/final+2021-04-20+KILA-menetelmäohje+(1).pdf/d19100d1-1b6d-e652-3be0-a22a1a157291/final+2021-04-20+KILA-menetelmäohje+(1).pdf?t=1619681814561). Viitattu 11.7.2022

Korkeamäki, Ari-Matti 2017. Tilintarkastuksen perusteet. Sanoma Pro, Helsinki

Lydman, Prepula, Riistama, Sandell, Silvo 2019. Hyvä tilintarkastustapa Suomessa. Ammattitilintarkastajat, Helsinki

Visma Netvisor 2022. https://netvisor.fi/?gclid=Cj0KCQjwhY-aBhCUARIsALNIC05vhppyKDmLAlpCYjm6dsjHwuSEXGrawVABRW2v7_bUB6cm2z1a-VcaAnrBEALw_wcB. Viitattu 11.7.2022

Accountor Procountor 2022. <https://secure.procountor.com/procountor/>. Viitattu 11.7.2022

Patentti- ja rekisterihallitus 2022. Tilintarkastusvalvonta
<https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta.html>. Viitattu 11.7.2022

Ruohonen, Janne 2020. Tilintarkastaja osakeyhtiön hallinnon tarkastajana. Alma Talent, Helsinki.

Suomen tilintarkastajat ry 2022. Tilintarkastus.
<https://tilintarkastajat.fi/tilintarkastus/>. Viitattu 11.7.2022

Tiliextra Oy 2022. Palvelut. <https://tiliextra.fi> Viitattu 13.7.2022

Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141>. Viitattu 13.7.2022

Tomperi, Soile 2018. Tilintarkastus – Normeista käytäntöön. 4. uudistettu painos. Edita, Helsinki.

Tuomi & Sarajärvi 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerrus, Jyväskylä.